

MARZENA RUSZKOWSKA*

Olsztyn, Polska

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3262-6641>

ZAINTERESOWANIA SZKOLNE I POZASZKOLNE PODOPIECZNYCH PIECZY INSTYTUCJONALNEJ

Streszczenie: Piecza zastępcza może być sprawowana w formie rodzinnej bądź instytucjonalnej. Wśród zadań instytucjonalnej pieczy zastępczej należy wymienić m.in. zaspokajanie potrzeb wychowanka, zapewnienie mu dostępu do nauki i różnego rodzaju zajęć, w tym również pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych, dających możliwość rozwijania zainteresowań. W niniejszym artykule skoncentrowano się na zainteresowaniach szkolnych i pozaszkolnych podopiecznych pieczy instytucjonalnej. Badania sondażowe z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety oparto na próbie 633 podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego i rodzinnego z terenu sześciu województw: wschodniej, północno-wschodniej, południowo-wschodniej i centralnej Polski. Z analiz wynika, iż co siódmy wychowanek nie posiada żadnych zainteresowań, wśród wybieranych przez badanych aktywności dominują formy rekreacyjne, głównie zajęcia sportowe, natomiast aż 40 proc. podopiecznych wskazujących na swoje zainteresowania w żaden sposób ich nie rozwija.

Słowa kluczowe: zainteresowania szkolne, zainteresowania pozaszkolne, piecza zastępcza, piecza instytucjonalna.

Wprowadzenie

Pieczka zastępcza to sieć różnych instytucji i osób, których wspólne działanie ma zapewnić czasową opiekę i wychowanie dzieciom w przypadku niemożności jej sprawowania przez rodziców biologicznych (Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 roku, art. 2.2). Regulacje prawne wprowadzają podział sposobów sprawowania pieczy zastępczej na formy rodzinne i instytucjonalne.

* Marzena Ruszkowska, dr nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, adiunkt na Wydziale Nauk Społecznych i Humanistycznych w Akademii Białskiej Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II; e-mail: r-ska.marzena@wp.pl.

Zgodnie z powyżej wspomnianą ustawą, na instytucjonalną pieczę zastępczą składają się: (1) placówki opiekuńczo-wychowawcze; (2) regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne; (3) interwencyjne ośrodki preadopcyjne (art. 93). Placówki opiekuńczo-wychowawcze prowadzi powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania. Placówka opiekuńczo-wychowawcza może być prowadzona jako placówka opiekuńczo-wychowawcza typu: (1) socjalizacyjnego; (2) interwencyjnego; (3) specjalistyczno-terapeutycznego; (4) rodzinnego. Placówka opiekuńczo-wychowawcza może łączyć zadania placówek (art. 101).

Rozporządzenie MPiPS z 22 grudnia 2011 roku w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej bardzo dokładnie określa, co placówka powinna zapewnić swoim podopiecznym, obok zaspokojenia potrzeb żywieniowych, zdrowotnych. Jej obowiązkiem jest zapewnienie dostępu do zajęć wychowawczych, kompensacyjnych, a także terapeutycznych i rewalidacyjnych, o ile są wskazane dla dziecka; dostępu do nauki; pomocy w nauce, w szczególności przy odrabianiu zadań domowych oraz w miarę potrzeby umożliwienie udziału w zajęciach wyrównawczych i uczestnictwa, w miarę możliwości, w zajęciach pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych i in. (Rozporządzenie MPiPS z 22 grudnia 2011 roku w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej, § 18). Co prawda, ustawodawca nie wymienia rozwoju zainteresowań czy nie mówi o odpowiedniej organizacji czasu wolnego, jednakże można wysnuć wniosek, że uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych czy rekreacyjno-sportowych związane jest z zainteresowaniami wychowanków i organizowane jest w czasie wolnym od nauki.

Zainteresowania szkolne i pozaszkolne – analiza teoretyczna

Problematyka zainteresowań pozostaje od wielu lat w kręgu analiz różnych dyscyplin naukowych. Antonina Gurycka w swym globalnym postrzeganiu zainteresowań łączy trzy aspekty: mobilizację uwagi, czynnik emocjonalny i orientację dynamiczną, definiując je jako względnie trwałą, obserwowalną dążność do poznawania otaczającego świata, przybierającą postać ukierunkowanej aktywności poznawczej o określonym nasileniu, przejawiającą się w selektywnym stosunku do otaczających człowieka zjawisk (Gurycka 1989, s. 23–24). Zainteresowanie zatem związane jest ze skłonnością do pogłębionego poznawania danego obiektu czy jakiejś dziedziny wiedzy.

Na zainteresowania składa się komponent afektywny, rozumiany jako pozytywne, pobudzające emocje i wyrażający się w przeżywaniu satysfakcji, poczucia wartości i przyjemności, oraz komponent kognitywny, dotyczący spostrzegania wartości określonego zadania, wiedzy, a także przetwarzania informacji związanej z zainteresowaniem (Kwapis 2015, s. 44). Zainteresowania wyznaczają kierunek rozwoju naszej osobowości, przygotowują do samorozwoju i samokształcenia przez całe życie, a także są istotnym wyznacznikiem drogi życiowej człowieka (Gurycka 1989). Jak wskazują psychologowie, zainteresowania i związana z nimi ciekawość

pełnią także ogromną rolę w procesie kształcenia, motywują bowiem do nauki (Mietzel 2009), co jest zupełnie zrozumiałe, wzięwszy pod uwagę fakt, iż człowiek chętniej i skuteczniej uczy się tego, co go interesuje.

Rozwój zainteresowań jest procesem przechodzącym przez kilka faz i zależnym od płci, wieku człowieka, warunków, w których się wychowuje czy też konkretnych szczególnych uzdolnień (Gurycka 1998, s. 1080). Anna Pękała (2006, s. 14) uważa, że coraz częściej dostrzegany jest związek zainteresowań ze środowiskiem wychowawczym człowieka, środowisko to bowiem z jednej strony wyznacza wzorce ról społecznych, z drugiej zaś tworzy okazje do uczenia się oraz nabywania zainteresowań. Barbara Klasińska (2011) podkreśla szczególne znaczenie środowisk intencjonalnych, w których zainteresowania dzieci i młodzieży formowane są głównie w szkole oraz instytucjach i placówkach pozaszkolnych, zatem duże znaczenie w rozwoju zainteresowań młodych ludzi przypisuje się zajęciom pozalekcyjnym oraz pozaszkolnym. Te pierwsze organizowane są i realizowane w obrębie szkoły, te drugie – oferowane są przez różnego rodzaju pozaszkolne placówki i organizacje. Jednak w obu przypadkach, jak podkreśla Wiesław Ciczkowski (1999, s. 355), zajęcia te mają cechy aktywności człowieka w czasie wolnym – dobrowolność, dowolność i autoteliczność. Zatem zajęcia pozalekcyjne są to wszelkiego rodzaju zajęcia realizowane poza obowiązkową dydaktyką na lekcji, wzmacniające realizację funkcji wychowawczej, opiekuńczej i dydaktycznej szkoły. Natomiast zajęcia pozaszkolne należy traktować jako nieobowiązkową działalność dzieci i młodzieży wykonywaną w czasie wolnym poza szkołą i organizowaną przez pozaszkolne placówki i organizacje (np. domy kultury) (Gajewska 2008).

Czas wolny, a zatem czas do własnej dyspozycji, pełni w życiu człowieka różnorakie funkcje: wypoczynkowe, rozrywkowe, samorozwojowe, uspołeczniające (por. Truskowska-Wojtkowiak 2012, s. 117). W perspektywie rozwoju człowieka funkcje te wzajemnie się przenikają i wywierają większy lub mniejszy wpływ na jednostkę.

Analizując aktywności podopiecznych pieczy instytucjonalnej, wzięto pod uwagę działania podejmowane zgodnie z zainteresowaniami wychowanków w czasie wolnym od nauki. Zatem uwzględniono czynności ukierunkowane na samokształcenie, rozwój osobowy, fizyczny, kulturalny i społeczny.

Charakterystyka próby oraz procedura badawcza

W celu pozyskania materiału badawczego zastosowano badania sondażowe realizowane na terenie sześciu województw: lubelskiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego oraz mazowieckiego. Przy wyborze województw uwzględniono czynniki mające wpływ na dysfunkcjonalność rodziny i umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej, tj.: bezrobocie, migracje, status ekonomiczny rodzin. Województwo lubelskie, warmińsko-mazurskie, podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie wymieniane są w piątce województw o najniższym produkcie krajowym brutto PKB na mieszkańca, największym bezrobociu, niskim

statusie ekonomicznym, dużych migracjach. Dla porównania badania zrealizowano również w województwie mazowieckim, które jest największym województwem zarówno pod względem powierzchni, liczby ludności w Polsce i najwyższym PKB na mieszkańca (<https://stat.gov.pl>).

Badania realizowano od kwietnia 2018 roku do marca 2020 roku. Wykorzystano kwestionariusz ankiety skierowany do podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego i rodzinnego (10 lat i powyżej). Kwestionariusz ten składał się z 17 pytań (sześć pytań zamkniętych i 11 półotwartych) oraz metryczki zawierającej podstawowe informacje o wychowanku, tj. płeć, wiek, rodzaj szkoły, długość pobytu w placówce. Postawiono następujące pytania badawcze: Czy i jakiego rodzaju zainteresowania posiadają wychowankowie pieczy instytucjonalnej? Czy i jakie aktywności podejmowane są w środowisku szkolnym i pozaszkolnym w czasie wolnym od nauki? Przy czym istotne wydawało się sprawdzenie, jakie znaczenie w wykazywanych zainteresowaniach i uczestnictwie w zajęciach dodatkowych będzie miało środowisko, w którym usytuowana jest placówka (wieś, miasto); jakie jest województwo, w którym realizowano badania, jaki jest rodzaj placówki opiekuńczo-wychowawczej (socjalizacyjna, rodzinna, prowadzona przez siostry zakonne) oraz sprawdzenie, jakie czynniki mają wpływ na zachowanie wychowanka (wiek, płeć, rodzaj szkoły).

Cele podjętych badań można, za Tadeuszem Pilchem (2010), uznać za poznawcze i diagnostyczno-wyjaśniające, podjęto się bowiem analizy zainteresowań szkolnych i pozaszkolnych podopiecznych instytucjonalnej pieczy zastępczej wraz z próbą określenia zależności pomiędzy analizowanym zagadnieniem a pewnymi zmiennymi charakteryzującymi podopiecznych i placówki, w których oni obecnie przebywają.

Przebadano 633 podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym 317 mężczyzn i 316 kobiet. Większość badanych stanowili wychowankowie uczęszczający do szkoły podstawowej – 46,9 proc.; zawodowej – 24,6 proc. oraz techników – 11,7 proc., licealiści – 7,7 proc., uczęszczający do szkół policealnych bądź studiujący – 3,5 proc., co wynikać może z faktu, iż ta kategoria wiekowa to często osoby usamodzielnione, niekoniecznie zamieszkujące w placówce.

Respondenci byli przedstawicielami różnych kategorii wiekowych, przy rozpiętości wieku od 10 do 25 lat. Najlicniejszą kategorią wiekową byli nastolatki (16–18 lat) i stanowili oni 36,8 proc. badanych. Nieco mniej liczną grupą byli wychowankowie w wieku 13–15 lat – 34,4 proc. Podopieczni w wieku 10–12 lat to 19,1 proc., zaś podopieczni powyżej 18 roku życia 9,5 proc..

Większość respondentów zamieszkuje obecnie małe środowiska wiejskie (29,5 proc.) oraz miasta średniej wielkości (powyżej 20 tys. mieszkańców) – (26,4 proc.). W małych miastach (do 20 tys. mieszkańców) ulokowanych zostało 23,5 proc. podopiecznych, w dużych miastach zaś 15 proc.; najmniejsza grupa przebywa w placówkach usytuowanych we wsi gminnej – 5,5 proc.

Największą liczbę wychowanków przebadano w województwie warmińsko-mazurskim – 25,3 proc., podkarpackim – 20,9 proc. i lubelskim – 19,1 proc. Najmniej zaś w województwach świętokrzyskim i podlaskim (nieco ponad 10 proc. w każdym z nich). Z kolei badania w województwie mazowieckim były realizowane jako ostatnie, w międzyczasie pojawiła się pandemia koronawirusa i placówki w tym województwie nie wykazały zainteresowania badaniami (stąd niezbyt duża próba badawcza – 14,4 proc.).

Istotne znaczenie miał też rodzaj placówek, w których przebywali respondenci. Dominowali podopieczni świeckich placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego (84,5 proc.), podopieczni placówek prowadzonych przez siostry zakonne stanowili 13 proc., zaś placówek rodzinnych 2,5 proc.

Wyniki

Z perspektywy zainteresowań podopiecznych pieczy zastępczej istotne wydawało się sprawdzenie, jakiego rodzaju zainteresowania wykazują i jakie czynniki determinują rodzaje podejmowanych przez nich aktywności. Informacje na temat posiadanych zainteresowań w zestawieniu z wybranymi cechami podopiecznych oraz placówek, w których obecnie respondenci przebywają, zamieszczono w tabeli 1. Podkreślić należy, iż w kwestionariuszu ankiety respondenci mogli odczytać określone rodzaje zainteresowań (np. sportowe, humanistyczne), lecz w obrębie poszczególnych obszarów musieli dopisać, jakie konkretnie aktywności ich interesują. Wystarczyło wskazać jeden rodzaj podejmowanego działania, aby uznać, że tego typu zainteresowanie występuje u konkretnego wychowanka (np. gra w piłkę nożną wskazuje na zainteresowania sportowe). W przypadku wykonywania porównań odpowiedzi zastosowano test Chi kwadrat Pearsona, gdy różnice pomiędzy wartościami obserwowanymi i oczekiwanymi wzrastały, test informował o zależności istotnej statycznie. We wszystkich analizowanych przypadkach, przyjęto poziom istotności $p < 0,05$. Pogrubionym tekstem wyróżnione zostały dane istotne statycznie.

Tabela 1. Wykazywane zainteresowania a wybrane cechy badanych podopiecznych i placówek, w których obecnie przebywają

Wybrane cechy	Rodzaje zainteresowań (w proc.)									
	sportowe	muzyczne	plastyczne	techniczne	inne artystyczne	biologiczno-chemiczne	matematyczno-fizyczne	humanistyczne	inne	
Płeć	kobieta	46,2	25,3	20,6	3,5	6,6	4,1	4,1	4,7	14,6
	mężczyzna	71,9	9,8	5	2,5	1,3	2,5	3,5	1,3	14,5
Rodzaj szkoły	χ^2	43,31	26,42	34,17	0,5	12,09	1,25	0,18	6,60	0
	p	0	0	0	0,4803	0,005	0,2640	0,0102	0,0102	0,9869
Rodzaj szkoły	podstawowa	67,3	15,2	14,5	2,4	3,0	2,4	4,7	1,3	11,4
	zawodowa	56,4	17,3	7,7	2,6	1,3	1,9	1,9	3,2	14,7
Rodzaj szkoły	technikum	48,6	13,5	13,5	5,4	9,5	4,1	2,7	8,1	20,3
	liceum	49	32,7	12,2	0	6,1	6,1	6,1	4,1	24,5
Rodzaj szkoły	ośrodek wych.	42,9	17,1	22,9	5,7	0	0	0	2,9	11,4
	poliic. lub wyższa	50	31,8	9,1	9,1	18,2	22,7	9,1	4,5	18,2
Rodzaj szkoły	χ^2	18,8	12,85	7,89	7,20	23,31	30,17	6,23	9,82	8,66
	p	0,0021	0,0248	0,1625	0,2063	0,0003	0	0,2846	0,0804	0,1234
Wiek	10-12 lat	68,6	17,4	24,8	4,1	4,1	0,8	7,4	0,8	13,2
	13-15 lat	62,8	16,1	9,6	2,3	3,2	3,7	3,2	2,3	10,6
	16-18 lat	54,9	17,6	9,9	2,6	3	2,6	2,6%	4,7	16,7
	19-25 lat	42,6	23	11,5	4,9	9,8	9,8	3,3	3,3	23
	χ^2	14,30	1,57	19,44	1,82	6,44	10,91	5,6	4,72	7,34
p	0,0025	0,666	0,0002	0,6102	0,0919	0,0122	0,1327	0,1932	0,0617	

Wybrane cechy	Rodzaje zainteresowań (w proc.)									
	sportowe	muzyczne	plastyczne	techniczne	inne artystyczne	biologiczno-chemiczne	matematyczne	humanistyczne	inne	
Rodzaj placówki	59,3	16,4	12,3	2,6	3,6	2,8	3,6	2,8	12,9	
	59,8	25,6	17,1	6,1	7,3	7,3	6,1	4,9	20,7	
	50	12,5	6,3	0	0	0	0	0	37,5	
	0,57	4,41	2,06	3,47	3,33	5,08	1,91	1,56	10,48	
p	0,7529	0,1100	0,3570	0,1767	0,1889	0,0789	0,3847	0,4587	0,0053	
Środowisko	58,3	16,6	10,2	1,6	3,7	2,1	2,1	2,1	17,6	
	62,9	17,1	14,3	2,9	5,7	2,9	5,7	0	11,4	
	57	17,4	10,1	4,7	3,4	3,4	5,4	4	10,7	
	59,3	21,0	19,8	4,8	6	3,6	3,6	4,2	16,2	
	62,1	13,7	9,5	0	1,1	5,3	4,2	2,1	12,6	
	0,87	2,45	10,43	7,50	4,38	1,99	2,84	3,17	4,09	
Województwo	0,9285	0,6535	0,0338	0,1115	0,3573	0,7368	0,5858	0,5293	0,3934	
	51,2	12,4	8,3	3,3	0,8	0,8	1,7	2,5	19	
	56,8	21,2	15,9	2,3	6,1	5,3	4,5	1,5	11,4	
	56	25,3	17,6	4,4	6,6	2,2	2,2	5,5	22	
	58,1	17,5	9,4	0,6	2,5	3,1	3,8	4,4	8,8	
	68,8	23,4	18,8	9,4	3,1	6,3	7,8	3,1	15,6	
Ogółem	75,4	3,1	10,8	1,5	6,2	3,1	4,6	0,0	15,4	
	13,39	18,15	9,19	13,40	8,17	6,07	5,31	6,11	11,49	
	0,0200	0,0028	0,1017	0,0199	0,147	0,2999	0,3787	0,2958	0,0426	
	59,1	17,5	12,8	3	3,9	3,3	3,8	3	14,5	

χ^2 – wartość testu Chi kwadrat Pearsona, pogrubienie – istotne różnicowanie przy $p < 0,05$

Źródło: badania własne.

Zainteresowania sportowe posiadało 59,1 proc. badanych. Analizując wybrane cechy respondentów i badanych placówek, stwierdzono zależności pomiędzy konkretnym rodzajem zainteresowań a płcią respondentów, rodzajem szkoły, do której uczęszczają, ich wiekiem oraz województwem, na terenie którego zlokalizowana jest placówka. Dane istotne statystycznie wskazują, że częściej zainteresowania sportowe posiadali mężczyźni (71,9 proc.), dzieci ze szkoły podstawowej (67,3 proc.), młodzież ze szkół zawodowych (56,4 proc.), dzieci w wieku 10–12 lat (68,6 proc.), 13–15 lat (62,8 proc.) oraz mieszkańcy województwa podlaskiego (75,4 proc.) i świętokrzyskiego (68,8 proc.).

Zainteresowaniami muzycznymi wykazało się 17,5 proc. ankietowanych. Istotna statystycznie w przypadku tych zainteresowań okazała się płeć respondentów, rodzaj szkoły, do której uczęszczają, oraz województwo, w którym zlokalizowana jest placówka. Częściej zainteresowania muzyczne posiadały kobiety (25,3 proc.), osoby uczęszczające do liceum (32,7 proc.) lub do szkoły policealnej czy wyższej (31,8 proc.) oraz mieszkańcy województwa mazowieckiego (25,3 proc.), świętokrzyskiego (23,4 proc.) i podkarpackiego (21,2 proc.).

Z kolei zainteresowania plastyczne zanotowano w przypadku 12,8 proc. respondentów. Zainteresowania te determinowane są przez płeć, wiek oraz środowisko, w którym zlokalizowana jest placówka. Częściej zainteresowania te posiadały kobiety (20,6 proc.), dzieci w wieku 10–12 lat (14,8 proc.) oraz podopieczni placówek położonych w średnich miastach (19,8 proc.). Zaznaczyć należy, iż niezwykle rzadko w środowisku wiejskim zgłaszane były tego typu zainteresowania.

Inny rodzaj zainteresowań artystycznych to zainteresowania techniczne, wskazane tylko przez 3 proc. grupę badanych. Jedynie w wybranych województwach widać było tego rodzaju zainteresowanie, częściej pojawiała się u podopiecznych województwa świętokrzyskiego (9,4 proc.) w stosunku do osób z innych województw.

Wśród zainteresowań artystycznych znalazły się też inne, tj. fotografika, grafika komputerowa, architektura, na które wskazało 3,9 proc. badanych. Posiadanie tego typu zainteresowań determinują płeć i rodzaj szkoły. Częściej te zainteresowania wskazywały kobiety (6,6 proc.) oraz osoby uczęszczające do szkoły policealnej lub wyższej (18,2 proc.).

Zupełnie innym rodzajem zainteresowań wskazywanych przez niewielką (3,3 proc.) grupę badanych podopiecznych były zainteresowania biologiczno-chemiczne. Istotne statystycznie zróżnicowanie wskazano w przypadku: rodzaju szkoły oraz wieku respondentów, bowiem częściej tego typu zainteresowania posiadały osoby uczące się w szkołach policealnych i osoby studiujące, które wybrały kierunek studiów związany ze swoimi zainteresowaniami (22,7 proc.) oraz badani w wieku 19–25 lat (9,8 proc.).

Z grupy nauk ścisłych nie sposób pominąć matematyki i fizyki, tego typu zainteresowania wskazała również niezbyt liczna grupa – 3,8 proc. badanych, jednakże w przypadku tych zainteresowań nie wykazano istotnych statystycznie zależności.

Z kolei zainteresowania humanistyczne posiadało 3 proc. wychowanków. Posiadanie tego typu zainteresowań uzależnione było tylko od płci respondentów. Częściej zainteresowania humanistyczne posiadały kobiety (4,3 proc.) w stosunku do mężczyzn (1,3 proc.).

Inne zainteresowania, nie wymienione powyżej, tj.: recytacja, pisanie wierszy, taniec, jazda konna, aktorstwo, fryzjerstwo, majsterkowanie, działalność społeczna (harcerstwo, wolontariat), wskazało 14,5 proc. respondentów. Dane statystyczne pokazały związek pomiędzy badanym zagadnieniem a rodzajem placówki oraz województwem, na terenie, którego jest ona zlokalizowana. Częściej wymienione powyżej zainteresowania posiadały osoby przebywające w placówkach typu rodzinnego (37,5 proc.) oraz podopieczni placówek usytuowanych na terenie województwa mazowieckiego (22, proc.) i lubelskiego (19 proc.).

Podkreślić należy, iż z badań wynika, że tylko 40,6 proc. podopiecznych stwierdza, że rozwija swoje zainteresowania, częściej kobiety (44,6 proc.) w stosunku do mężczyzn (36,6 proc.), osoby uczęszczające do liceum (67,3 proc.) w stosunku do osób przebywających w ośrodkach wychowawczych (14,3 proc.) oraz podopieczni placówek usytuowanych na terenie województwa mazowieckiego (54,9 proc.) w stosunku do respondentów z województwa lubelskiego (28,1 proc.).

Uczestnictwo w zajęciach dodatkowych oferowanych zarówno przez placówki edukacyjne, jak i środowisko lokalne mogą przybrać niematerialną bądź materialną naturę (gdy placówka uiszcza sama opłaty). Dane dotyczące realizowanych form zajęć dodatkowych obrazuje tabela 2.

Wśród dodatkowych zajęć realizowanych na terenie szkoły wymieniono: zajęcia wyrównawcze, szkolne koła zainteresowań i zajęcia pozalekcyjne, dodatkowe zajęcia w szkole. Ponadto wyróżniono dodatkowe zajęcia pozaszkolne oraz korepetycje (na terenie placówki).

Udział w zajęciach wyrównawczych zadeklarowało 18,8 proc. badanych. Dane statystyczne wykazały zróżnicowanie w przypadku: rodzaju szkoły, wieku respondentów, środowiska, na terenie którego zlokalizowana jest placówka oraz województwa. Częściej z zajęć wyrównawczych korzystały dzieci ze szkoły podstawowej (30 proc.), dzieci w wieku 10–12 lat (40,5 proc.), wychowankowie placówek usytuowanych w środowisku wsi gminnej (28,6 proc.) lub małym mieście (27,5 proc.) oraz podopieczni z terenu województwa świętokrzyskiego (37,5 proc.) i warmińsko-mazurskiego (28,8 proc.). Udział w tego typu zajęciach zwłaszcza z matematyki i języka angielskiego świadczy o tym, że co piąty podopieczny wymaga dodatkowej pomocy i wsparcia w nauce, większość bowiem podopiecznych trafia do systemu z licznymi brakami i zaległościami w wiedzy.

Z kolei korzystanie z korepetycji, jako formy wspomagającej w przypadku niedostatecznej wiedzy, zadeklarowało 13,7 proc. badanych wychowanków. Ta forma zajęć zdeterminowana była płcią wychowanków, rodzajem szkoły, do której uczęszczali, środowiskiem oraz województwem. Różnice istotne statystycznie wykazały, że częściej z korepetycji korzystały kobiety (16,8 proc.), badani uczęszczający do liceum

Tabela 2. Uczestnictwo w zajęciach dodatkowych a wybrane cechy badanych podopiecznych i placówek, w których obecnie przebywają

Wybrane cechy		Rodzaje zajęć dodatkowych (w proc.)					
		zajęcia wyrównawcze	korepetycje	koła zainteresowań	zajęcia pozalekcyjne	dodatkowe zajęcia w szkole	dodatkowe zajęcia pozaszkolne
Płeć	kobieta	21,2	16,8	11,1	14,2	10,4	12,3
	mężczyzna	16,4	10,7	8,8	15,5	12	9,1
	χ^2	2,39	4,88	0,89	0,19	0,38	1,68
	p	0,1223	0,0272	0,3459	0,6668	0,5381	0,1945
Rodzaj szkoły	podstawowa	30	13,1	11,1	19,5	16,2	12,1
	zawodowa	7,7	7,7	7,1	8,3	7,1	10,9
	technikum	9,5	16,2	6,8	12,2	6,8	9,5
	liceum	8,2	38,8	14,3	8,2	8,2	10,2
	ośrodek wych.	17,1	0	20	22,9	8,6	0
	polic. lub wyższa	4,5	22,7	0	9,1	0	13,6
	χ^2	47,72	38,27	10,15	14,89	14,97	5,14
	p	0	0	0,0710	0,0109	0,0105	0,3991
Wiek	10–12 lat	40,5	11,6	14	20,7	21,5	9,9
	13–15 lat	21,6	15,1	10,6	16,1	11,5	12,4
	16–18 lat	9	12,9	9,4	13,7	8,6	9,9
	19–25 lat	3,3	16,4	1,6	3,3	0	9,8
	χ^2	62,65	1,35	7,12	10,17	22,16	0,94
	p	0	0,7176	0,0680	0,0172	0,0001	0,8167
Rodzaj placówki	socjalizacyjna	18,1	13,3	9,2	15	10,3	9,3
	sióstr zakonnych	22	18,3	17,1	17,1	18,3	18,3
	rodzinna	25	6,3	0	0	6,3	18,8
	χ^2	1,09	2,29	6,78	3,12	4,99	7,03
	p	0,5789	0,3182	0,0337	0,2106	0,0825	0,0297
Środowisko	mała wieś	16,6	12,8	4,8	16	9,1	10,7
	wieś gm.	28,6	5,7	5,7	20	11,4	11,4
	małe miasto	27,5	6	18,1	19,5	16,8	13,4
	średnie miasto	14,4	21,6	9,6	10,2	10,8	7,8
	duże miasto	13,7	16,8	9,5	11,6	7,4	11,6
	χ^2	13,99	18,86	17,36	7,14	6,92	2,73
	p	0,0073	0,0008	0,0017	0,1288	0,14	0,6045

Wybrane cechy		Rodzaje zajęć dodatkowych (w proc.)					
		zajęcia wyrównawcze	korepetycje	koła zainteresowań	zajęcia pozalekcyjne	dodatkowe zajęcia w szkole	dodatkowe zajęcia pozaszkolne
Województwo	lubelskie	19,8	5,8	6,6	12,4	8,3	15,7
	podkarpackie	7,6	27,3	10,6	8,3	9,8	9,8
	mazowieckie	12,1	15,4	5,5	16,5	6,6	11
	warmińsko-mazurskie	28,8	6,3	8,1	16,3	14,4	10,6
	świętokrzyskie	37,5	7,8	21,9	21,9	23,4	7,8
	podlaskie	6,2	23,1	13,8	20	6,2	6,2
	χ^2	45,51	41,31	15,43	9,31	16,13	5,22
	p	0	0	0,0087	0,0973	0,0065	0,3893
Ogółem	18,8	13,7	10	14,8	11,2	10,7	

χ^2 – wartość testu Chi kwadrat Pearsona, pogrubienie – istotne zróżnicowanie przy $p < 0,05$

Źródło: badania własne.

(38,8 proc.), pochodzący z placówek usytuowanych w środowisku średniego miasta (21,6 proc.) oraz osoby z województwa podkarpackiego (27,3 proc.) i podlaskiego (23,1 proc.). Korzystają z nich głównie podopieczni placówek usytuowanych w dużych i średnich miastach oraz podopieczni placówek prowadzonych przez siostry zakonne. Ta forma wsparcia właściwie nie występuje w środowisku wiejskim, gdzie jest utrudniony dostęp do korepetytorów.

Udział w kołach zainteresowań zadeklarowało 10 proc. badanych. Na tego typu uczestnictwo nie mają wpływu cechy respondentów, tylko placówek, w których obecnie przebywają. Częściej z kół zainteresowań korzystały osoby przebywające w placówkach prowadzonych przez siostry zakonne (17,1 proc.). Respondenci przebywający na terenie małych miast (18,1 proc.) oraz placówek zlokalizowanych w województwie świętokrzyskim (21,9 proc.). Sporadycznie w tej formie zajęć biorą udział mieszkańcy terenów wiejskich, zazwyczaj bowiem szkoła nie ma żadnej oferty kół przedmiotowych.

Z zajęć pozalekcyjnych korzysta 14,8 proc. respondentów. Korzystanie z tego typu zajęć determinuje rodzaj szkoły, do której uczęszczają, oraz wiek. Częściej z zajęć pozalekcyjnych korzystali uczniowie szkół podstawowych (19,5 proc.) oraz dzieci w wieku 10–12 lat (20,7 proc.). W przypadku tych zajęć najczęściej wymienia się basen, zapasy, boks, taniec, balet, gry zespołowe (siatkówka, koszykówka, piłka ręczna, piłka nożna), czyli zajęcia o charakterze sportowo-rekreacyjnym (Lisowska 2010; Siwiński i in. 2009).

Dodatkowe zajęcia w szkole, organizowane zazwyczaj indywidualnie dla uczniów, jak również prace grupowe i prace na cele społeczne, np. nad gazetką szkolną, wolontariat to zajęcia, z których korzysta 11,2 proc. ankietowanych. Dane

statystyczne wykazują zależność od rodzaju szkoły, wieku respondentów oraz województwa, częściej bowiem z dodatkowych zajęć w szkole korzystały dzieci ze szkoły podstawowej (16,2 proc.), dzieci w wieku 10–12 lat (21,5 proc.) oraz badani podopieczni z terenu województwa świętokrzyskiego (23,4 proc.). Ta grupa zajęć może być uznana za tzw. zajęcia uspołeczniające (Marek 2007).

Z kolei udział w dodatkowych zajęciach pozaszkolnych, organizowanych przez lokalne kluby sportowe, domy czy centra kultury zadeklarowało 10,7 proc. badanych. Udział w tego typu zajęciach wykazuje zależność jedynie od rodzaju placówki, w której przebywają ankietowani. Stwierdzono, że częściej z dodatkowych zajęć pozaszkolnych korzystały osoby przebywające w placówce typu rodzinnego (18,8 proc.) lub placówce prowadzonej przez siostry zakonne (18,3 proc.) w stosunku do świeckich placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego. Duża grupa tych zajęć jest opłacana przez placówki, są to zajęcia sportowe i rekreacyjne (np. zumba, fitness, nauka tańca, siłownia, basen, jazda konna, gimnastyka artystyczna itp.).

Podkreślić należy, że co siódmy podopieczny pieczy instytucjonalnej nie posiada żadnych zainteresowań, a prawie 40 proc. wychowanków nie uczestniczy w żadnych zajęciach dodatkowych, a tym samym nie rozwija swoich pasji. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim starszych podopiecznych, uczących się w szkołach ponadpodstawowych.

Dyskusja nad wynikami

Wśród wybieranych przez badanych form aktywności dominują formy rekreacyjne, głównie zajęcia sportowe (71 proc. mężczyzn i 46 proc. kobiet), a w szczególności gry zespołowe: piłka nożna, siatkówka, koszykówka, nieco rzadziej wymieniana jest lekkoatletyka czy pływanie. Natomiast w placówkach, które usytuowane są w środowiskach miejskich, zdarzają się zajęcia z boks, zapasy, karate, taniec, tenis stołowy, fitness. Sporadycznie pojawia się także gimnastyka artystyczna czy jazda konna. Oczywiście, zajęcia sportowe są bardzo ważne, obok aktywnego spędzania czasu wolnego stanowią dodatkową formę dbałości o prawidłowy rozwój fizyczny i zdrowie podopiecznego, a także – jak twierdzą John Cairney i in. (2015) – sprzyjają rozwojowi umiejętności społecznych.

Niestety, tylko co trzeci ankietowany przejawiający zainteresowania sportowe stwierdza, że rozwija je systematycznie, przynależąc do Szkolnych Klubów Sportowych lub klubów lokalnych; pozostali ćwiczą tylko dla własnej przyjemności i to dość nieregularnie. Jedynie chłopcy deklarują, że prawie codziennie grają w piłkę nożną z kolegami czy rodzeństwem, co również jest ważne, ponieważ jak wskazują Ian Janssen i Andrei Rosu spędzanie czasu wolnego na świeżym powietrzu rozwija sprawność fizyczną, wpływając pozytywnie na zdrowie zarówno w aspekcie fizycznym, jak i psychicznym (Janssen, Rosu 2015, s. 7; Razak i in. 2018, s. 2). Niektórzy badacze podkreślają, że zajęcia organizowane poza szkołą są również

ważne z punktu widzenia prawidłowego rozwoju społecznego dzieci (Cairney i in. 2015, s. 267), ale niewielka liczba podopiecznych pieczy zastępczej z nich korzysta, ponieważ często są to zajęcia z dodatkowymi opłatami, np. za wyposażenie w sprzęt, strój, obuwie, na które nie wszystkie placówki mogą sobie pozwolić. Stąd też dostęp do sportu może być ograniczony ze względu na niski status ekonomiczny (ustawodawca nie przewidział środków na płatne zajęcia rozwijające), co potwierdzają również Peter Donnelly i John Harvey (2007) w swoich badaniach.

Znacznie mniejsza grupa dzieci i młodzieży przebywającej w pieczy zastępczej interesuje się różnego rodzaju zajęciami twórczymi o charakterze muzycznym (25 proc. kobiet i 9,8 proc. mężczyzn), plastycznym (20 proc. kobiet i 5 proc. mężczyzn), technicznym (ok. 3 proc. podopiecznych), innym (fotografika, grafika – 3,9 proc.). Z badań prowadzonych m.in. przez Ewę Parkitę wynika, że 59 proc. uczniów w wieku gimnazjalnym nie jest zainteresowana uczestnictwem w żadnej formie zajęć artystycznych (Parkita 2012, s. 70), a udział w zajęciach tego typu może stanowić swoistą terapię i umożliwić kompensowania braków i zaniedbań środowiska rodzinnego (Fallon, MacCobb 2013, s. 213), z czym trudno się nie zgodzić.

Obecne badania realizowane w 2018 roku wśród podopiecznych pieczy zastępczej, jak również wcześniejsze badania Marzeny Ruszkowskiej prowadzone na terenie powiatu bialskiego (będącego częścią województwa lubelskiego) w rodzinach zastępczych w 2011 roku (Ruszkowska 2013) wykazały, że ograniczony dostęp do działań rozwijających zainteresowania wychowanka nie jest zaniedbaniem opiekunów, nie zależy też od rodzaju pieczy zastępczej, lecz wynika z usytuowania środowiskowego. Nie od dziś wiadomo, że środowisko wiejskie nie ma dobrze rozwiniętej oferty, jeśli chodzi o dodatkowe zajęcia w szkole czy poza nią, co niekorzystnie rzutuje na możliwości wyrównywania braków edukacyjnych, jak również na rozwój zainteresowań i pasji dziecka. Potwierdzają to niektóre wypowiedzi wychowanków: „jest problem z dojazdem i powrotem do domu, gdybym chciała zostać po lekcjach na jakieś zajęcia dodatkowe”, „szkoła nic nie oferuje, kończą się lekcje i placówka jest zamykana”, „nie jestem zainteresowany uczestnictwem w zajęciach, szkoła bowiem nas stygmatyzuje”. Również z badań prowadzonych w rodzinach zastępczych miejskich i wiejskich na terenie powiatu bialskiego wynika, że w środowisku wiejskim aż 42,5 proc. badanych dzieci nie rozwija żadnych zainteresowań, gdy tymczasem w grupie porównawczej z miasta jest to zaledwie 10,9 proc. dzieci (Ruszkowska 2013, s. 80). Analiza badań CBOS z 2007 roku, prowadzona przez Alicję Zawistowską, pozwoliła wykryć zależności pomiędzy posyłaniem dziecka na zajęcia dodatkowe a środowiskiem zamieszkania, również na niekorzyść środowiska wiejskiego (Zawistowska 2012).

Niestety, znaczna grupa wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej (prawie 40 proc.) nie uczestniczy w żadnej formie zajęć dodatkowych ani na terenie szkoły, ani poza nią. Podobne wyniki co do uczestnictwa w dodatkowych zajęciach wykazała w swoich badaniach prowadzonych wśród uczniów różnych typów szkół ponadpodstawowych Małgorzata Kmiecńska (2018).

Zaprezentowane dane dotyczące zainteresowań podopiecznych pieczy zastępczej pozwalają stwierdzić, za A. Gurycką, że na rozwój zainteresowań młodych ludzi wpływ ma głównie wiek, płeć i warunki, w jakich się wychowują (Gurycka 1998). Istotne znaczenie ma także usytuowanie placówki, w której respondenci aktualnie przebywają, na niekorzyść placówek zlokalizowanych w środowisku wiejskim. Dużą rolę odgrywa także samo środowisko szkolne, o ile aktywnie uczestniczy ono w przygotowaniu dzieci i młodzieży do udziału w życiu społeczno-kulturalnym (Winiarski 2017, s. 265) poprzez organizację różnego typu zajęć dodatkowych. Jak się okazało istotne jest również to, czy mamy do czynienia z placówką świecką, czy prowadzoną przez siostry zakonne, na korzyść tych drugich.

Konkluzje

Materiał pozyskany dzięki badaniom pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. Placówki usytuowane w środowisku miejskim dysponują zdecydowanie bogatszą i zróżnicowaną ofertą zajęć dodatkowych przeznaczonych dla dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym i poza nim. W środowisku wiejskim szczególnie trudno o ofertę szkolnych kół zainteresowań, możliwości rozwijania zainteresowań artystycznych czy dostęp do korepetytorów.
2. Pomimo stwarzanych możliwości uczestnictwa w różnego rodzaju aktywnościach ponad 40 proc. podopiecznych instytucjonalnej pieczy zastępczej nie rozwija swoich pasji i zainteresowań.
3. Dzieci i młodzież wskazują najczęściej na zainteresowania sportowe, jednak tylko co trzeci z nich pracuje nad rozwojem swoich umiejętności.
4. Płeć determinuje rodzaj wybieranych zajęć dodatkowych; mężczyźni wybierają głównie zajęcia o charakterze sportowym (gry zespołowe), kobiety natomiast mają bardziej zróżnicowane zainteresowania. Z zajęć sportowych wybierają one: basen, jazdę konną, taniec, natomiast dodatkowo rozwijają się muzycznie, plastycznie, wybierają zajęcia humanistyczne. Kobiety czy dziewczęta częściej korzystają też z korepetycji.
5. Kolejnym czynnikiem warunkującym rodzaj zainteresowań oraz uczestnictwo w dodatkowych zajęciach jest wiek podopiecznych, uczniowie szkół podstawowych bowiem, w wieku 10–12 lat, najczęściej przejawiają zainteresowania sportowe i plastyczne, ponadto ta grupa również najczęściej korzysta z zajęć wyrównawczych oferowanych przez placówki edukacyjne, głównie z matematyki i języka angielskiego oraz z zajęć pozalekcyjnych i dodatkowych zajęć w szkole.
6. Wiek i rodzaj szkoły determinują również zainteresowania muzyczne, biologiczno-chemiczne i inne artystyczne (grafika, fotografia, architektura) zgłaszane są one bowiem przez osoby z najstarszej kategorii wiekowej 19–25 lat, czyli przez uczniów szkół policealnych i studentów. Zainteresowania te wynikają z dokonywanych wyborów edukacyjno-zawodowych.

7. Placówki prowadzone przez siostry zakonne częściej oferują wsparcie w formie płatnych zajęć dodatkowych typu korepetycje czy dodatkowe zajęcia pozaszkolne.
8. Wyjątkowo korzystnie w stosunku do pozostałych badanych województw wypada województwo świętokrzyskie, znacznie częściej bowiem wychowankowie z tego terenu wskazują na zainteresowania sportowe, muzyczne, techniczne oraz częściej uczestniczą w kołach zainteresowań, dodatkowych zajęciach w szkole i w zajęciach wyrównawczych.

Reasumując, w placówkach usytuowanych w środowiskach miejskich oferta zajęć dodatkowych proponowanych zarówno przez środowisko szkolne, jak i pozaszkolne jest zdecydowanie bardziej różnorodna, jeśli chodzi o zajęcia sportowe. Wychowankowie wymieniali wśród nich, obok tradycyjnych gier zespołowych, takie zajęcia, jak: basen, zapasy, boks, taniec, balet, jazda konna, gimnastyka artystyczna, taniec towarzyski. W związku z brakiem oferty zajęć dodatkowych lub ofertą niewystarczającą, placówki usytuowane w środowiskach wiejskich same organizują różnego typu zajęcia i wychodzą naprzeciw oczekiwaniom podopiecznych. Sprzyja temu ich lokalizacja, posiadają one bowiem zazwyczaj znacznie więcej miejsca wokół placówki do aktywnego spędzania czasu wolnego, dominują tam gry zespołowe oraz zajęcia na siłowni (zewnątrznej – większość placówek taką posiada lub wewnątrz budynku).

Podkreślić należy, że podopieczni placówek prowadzonych przez siostry zakonne częściej korzystają z różnego rodzaju płatnych zajęć pozaszkolnych czy zajęć organizowanych przez lokalne parafie (oazy, chór kościelny, ministranci). Do uczestnictwa w zajęciach podopieczni zachęceni są przez tzw. siostry indywidualne, co oznacza że w placówkach prowadzonych przez siostry zakonne każdy podopieczny ma przydzieloną siostrę, która prowadzi wszystkie sprawy dziecka (edukacyjne, zdrowotne, kwestie prawne, odpowiada za kontakty z rodziną itp.); a jej zadaniem jest motywowanie dziecka do rozwijania swoich pasji i zainteresowań.

Bibliografia

- Cairney J., Joshi D., Kwan M. i in. (2015). *Children's participation in organized sport and physical activities and active free play: exploring the impact of time. Gender and neighbourhood household income using longitudinal data*. „Sociology of Sport Journal”, vol. 32, Issue 3, s. 266–283.
- Ciczkowski W. (1999). *Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne*. W: *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*. Lalak D., Pilch T. (red.). Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Donnelly P., Harvey J. (2007). *Social class and gender: intersections in sport and physical activity*. W: *Sport and gender in Canada*. Young K., White P. (red.). Oxford: Oxford University Press, s. 95–119.

- Fallon J., MacCobb S. (2013). *Free play time of children with learning disabilities in a non-inclusive preschool setting: an analysis of play and nonplay behaviours*. „British Journal of Learning Disabilities”, vol. 41, Issue 3, s. 212–219.
- Gajewska G. (2008). *Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne*. W: *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. Pilch T. (red.). Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”, s. 721–734.
- Gurycka A. (1989). *Rozwój i kształtowanie zainteresowań*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Gurycka A. (1998). *Zainteresowania*. W: *Encyklopedia psychologii*. Szewczuk W. (red.). Warszawa: Fundacja Innowacja.
- Janssen I., Rosu A. (2015). *Undeveloped green space and free-time physical activity in 11 to 13-year-old children*. „International Journal of Behavioral Nutrition & Physical Activity”, vol. 12, s. 1–7.
- Klasińska B. (2011). *Kształtowanie zainteresowań kulturą ludową uczniów klas trzecich przez systemowe integrowanie zajęć*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego.
- Kmiecińska M. (2018). *Zajęcia pozalekcyjne jako jedna z form wykorzystania czasu wolnego wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych*. „Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wieku”, nr 38 (2), s. 55–66.
- Kwapis K. (2015). *Rozwój zainteresowań według S. Hidi i A. Renninger. Zainteresowania jako komponent motywacji i tożsamości osobistej*. „Przegląd Psychologiczny”, nr 58 (1), s. 43–61.
- Lisowska J. (2010). *Rekreacyjna aktywność ruchowa dorosłych Polaków: uwarunkowania i styl uczestnictwa*. Warszawa: Akademia Wychowania Fizycznego.
- Marek E. (2007). *Zajęcia pozalekcyjne jako forma rozwijania zainteresowań dzieci w czasie wolnym*. „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, nr 3, s. 32–34.
- Mietzel G. (2009). *Psychologia dla nauczycieli. Jak wykorzystać teorie psychologiczne w praktyce dynamicznej*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne.
- Parkita E. (2012). *Szkolne i pozaszkolne formy edukacji estetycznej młodzieży*. W: *Aktywność edukacyjna – aktywność w zawodzie*. Piekarski J., Tomaszewska L., Szymańska M., Kamińska M. (red.). Płock: Wydawnictwo PWSZ w Płocku.
- Pilch T. (2010). *Strategie badań ilościowych*. W: *Podstawy metodologii badań w pedagogice*. Palka S. (red.). Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne.
- Pękala A. (2006). *Rola rodziny w kształtowaniu zainteresowań muzycznych dzieci*. „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, nr 2, s. 13–17.
- Razak L.A., Yoong S.L., Wiggers J. i in. (2018). *Impact of scheduling multiple outdoor free-play periods in childcare on child moderate-to-vigorous physical activity: a cluster randomised trial*. „International Journal of Behavioral Nutrition & Physical Activity”, vol. 15, Issue 1, s. 1–12.
- Ruszkowska M. (2013). *Diagnoza rodzin zastępczych w obliczu dylematów współczesności*. Warszawa: CRZL.
- Rozporządzenie MPiPS z 22 grudnia 2011 roku w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 roku Nr 292, poz. 1720).

- Siwiński W., Tauber R., Mucha-Szajek E. (red.). (2009). *Turystyka, rekreacja, hotelarstwo, gastronomia w teorii i praktyce*. Poznań: Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu.
- Truszkowska-Wojtkowiak M. (2012). *Fenomen czasu wolnego*. Gdańsk: Wydawnictwo „Harmonia Universalis”.
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 roku, poz. 998 z późn. zm. (zmiany Dz. U. z 2018 roku, poz. 1544; Dz. U. z 2018 roku, poz. 1076, Dz. U. z 2018 r. poz. 416; M.P. z 2018 roku, poz. 326).
- Winiarski M. (2017). *W kręgu pedagogiki społecznej. Studia-szkice-refleksje*. Łódź–Warszawa: Społeczna Akademia Nauk.
- Zawistowska A. (2012). *Horyzontalne nierówności edukacyjne we współczesnej Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

CURRICULAR AND EXTRACURRICULAR INTERESTS AMONG STUDENTS IN THE INSITUTIONAL CARE SYSTEM

Abstract: Foster care may be provided either in a family or institutional form. The tasks of institutional foster care include, among others, satisfying the needs of students, providing access to education and various kinds of activities, including extracurricular and recreational activities, and enabling children to develop their interests. This article focuses on the school and extracurricular activities of students in institutional care. The research was based on a questionnaire survey with a sample of 633 students of care and educational institutions of socialisation and family type from 6 provinces of eastern, north-eastern, south-eastern, and central Poland. The analysis indicates that every 7th student does not have any interests, and the activities they choose are mainly recreational, including sports. In turn, as many as 40 pct. of the students who indicate having some types of interests, fail to develop them.

Keywords: school interests, extracurricular interests, foster care, insitutional care.